

της. Ἐν τούτοις ὁ ἐκδότης ἀρκεῖται στὴν Εἰσαγωγή του σὲ μία μόνον ὑποσημείωση (σελ. χνί, ὑποσημ. 8) γιὰ νὰ μᾶς μιλήσῃ γιὰ τὶς κριτικὲς ἀπόψεις ποὺ διατυπώθηκαν. Ἄν ὁ τίτλος τοῦ τόμου ἦταν ἀπλῶς «Die ungeschriebene Lehre Platons», ἡ παράλειψη τῶν ἀντιθέτων ἀπόψεων θὰ ἦταν, ἴσως, κάπως δικαιολογημένη.

Ἀθῆναι

N. M. Σκουτερόπουλος

Platon-Werke IV, Πολιτεία. Bearbeitet von D. Kurz. Griechischer Text von Ém. Chambry. Deutsche Übersetzung von Fr. Schleiermacher, Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft 1971, xiv+875 σελ.

Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι ὁ 4ος στὴ σειρά ἀπὸ τοὺς ὀκτὼ τόμους ποὺ ἐκδίδονται ἀπὸ τὸν G. Eigler γιὰ λογαριασμό τῆς Wissenschaftliche Buchgesellschaft τοῦ Darmstadt μὲ τὸν γενικὸ τίτλο Platon-Studienausgabe. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν τόμο αὐτόν, ποὺ τὸν ἔχει ἐπιμεληθῇ ὁ D. Kurz καὶ ποὺ περιέχει τὴν *Πολιτεία*, ἔχει ὥς τώρα κυκλοφορήσει καὶ ὁ 6ος τόμος μὲ τοὺς διαλόγους *Θεαίτητος*, *Σοφιστής*, *Πολιτικός*, ἐπιμελημένος ἀπὸ τὸν P. Staudacher, ἐνῶ γιὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ 1973 ἔχει ἀναγγελθῇ ἡ κυκλοφορία τοῦ 7ου τόμου μὲ τοὺς διαλόγους *Τίμαιος*, *Κριτίας* καὶ *Φίληβος*, μὲ ἐπιμέλεια τοῦ K. Widdra.

Σχετικὰ μὲ τὸ ἔργο αὐτὸ ὁ ἐτήσιος κατάλογος (1972) τῆς WB δίνει τὶς παρακάτω πληροφορίες : *Γιὰ πρώτη φορὰ στὴ Γερμανία προσφέρεται μὲ τὴν σειρά αὐτὴ μιὰ δίγλωσση συνολικὴ ἔκδοση (ἐξαιρέθηκαν μόνον οἱ διάλογοι, γιὰ τοὺς ὁποίους εἶναι βέβαιο πὼς δὲν εἶναι γνήσιοι) μὲ τὴν ἀκόλουθη διάταξη : στὴν ἀριστερὴ σελίδα ὑπάρχει φωτογραφικὴ ἀνατύπωση τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου καὶ τοῦ κριτικοῦ ὑπομνήματος, ὅπως τὰ δίνει ἡ γαλλικὴ σειρά Budé, ποὺ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀποτελεῖ τὴν πιὸ σύγχρονη κριτικὴ ἐπεξεργασία τοῦ πλατωνικοῦ κειμένου, στὴ δεξιὰ σελίδα ἡ μετάφραση τοῦ Schleiermacher (κατὰ τὴ 2η ἔκδοση) — γιὰ τοὺς διαλόγους ποὺ δὲν ἔχουν μεταφρασθῇ ἀπὸ τὸν Schleiermacher ὡς βάση λαμβάνεται ἡ μετάφραση τοῦ H. Müller) στὴν ἀρχικὴ τῆς μορφῇ μὲ μερικὲς μόνο τροποποιήσεις στὴν ὀρθογραφία καὶ στὴ στίξη, ὥστε νὰ συμφωνῇ μὲ τὰ σημερινὰ γλωσσικὰ δεδομένα. Στὴν ἴδια σελίδα ὑπάρχει καὶ ἓνας μικρὸς ἀριθμὸς σημειώσεων, ὅπου εἴτε προτείνονται μεταφραστικὲς βελτιώσεις γιὰ τὰ σημεῖα ἐκεῖνα ποὺ ἡ μετάφραση τοῦ Schleiermacher δὲν μπορεῖ πιά νὰ σταθῇ, εἴτε δίνονται σύντομες διευκρινίσεις καὶ παραπομπές. Τὸ ἔργο εἶναι ἔτσι σχεδιασμένο, ὥστε νὰ εἶναι κατάλληλο καὶ γιὰ τὴ φροντιστηριακὴ ἐργασία καὶ γιὰ τὴν κατ' ἰδίαν μελέτη τῶν φοιτητῶν.*

Τὸ ἑλληνικὸ κείμενο δίνεται λοιπὸν μὲ τὴν κριτικὴ ἐπεξεργασία τοῦ Γάλλου Chambry καὶ ἡ γερμανικὴ μετάφραση εἶναι τοῦ Schleiermacher, παρμένη ἀπὸ τὴ 2η ἔκδοση (Berlin, Reimer 1828). Καθὼς ὅμως στὰ ἑκατὸν πενήντα χρόνια ποὺ πέρασαν ἀπὸ τότε τὸ κείμενο τῆς *Πολιτείας* δὲν ἔπαυε ν' ἀπασχολῇ τὴ φιλολογικὴ κριτικὴ, εἶναι μοιραῖο σὲ πάρα πολλὰ σημεῖα ἡ μετάφραση τοῦ Schleiermacher νὰ μὴ ἀνταποκρίνεται πιά πρὸς τὸ ἑλληνικὸ κείμενο τοῦ τόμου. Ἐν τούτοις κρίθηκε, ὅπως φαίνεται, ὅτι θὰ ἔπρεπε

νά θεωρηθῇ καὶ αὐτὴ σὰν κείμενο κλασικὸ καὶ νὰ δοθῇ σχεδὸν αὐτούσια μὲ μερικὲς μόνον, ὅπως εἶδαμε πιὸ πάνω, φραστικὲς μεταβολές, ὅπου ὅμως ἡ μετάφραση δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸ ἐλληνικὸ κείμενο, πού διαβάζομε στὴν ἀριστερὴ σελίδα τοῦ βιβλίου, ἐπιχειρεῖται νέα μετάφραση πού παρατίθεται στὸ κάτω μέρος τῆς δεξιᾶς σελίδας.

Οἱ σημειώσεις εἶναι λίγες καὶ περιορίζονται στὸ νὰ δίνουν συντομώτατες πληροφορίες γιὰ τὰ κύρια ὀνόματα πού ἀναφέρονται στὸ κείμενο, νὰ παραπέμπουν σὲ ἄλλους συγγραφεῖς ἢ σὲ ἄλλα σημεῖα τοῦ πλατωνικοῦ ἔργου καί, τέλος, νὰ δίνουν τὶς ἀπολύτως ἀπαραίτητες διευκρινίσεις, ὅπου ἡ κατανόηση τῆς γερμανικῆς μετάφρασης εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων ἀδύνατη. Ἀπὸ τὸν τόμο λείπουν ἐντελῶς ἡ βιβλιογραφία καὶ ἡ εἰσαγωγή, ἐνῶ ἕνας συνοπτικὸς πίνακας τῶν κυριωτέρων θεμάτων τοῦ διαλόγου σκοπὸ ἔχει νὰ δώσῃ στὸν ἀναγνώστη μιὰ ἀδρότατη ἄποψη τοῦ περιεχομένου τῆς *Πολιτείας*.

Ἀθῆναι

N. M. Σκουτερόπουλος

Κ. Χ. Γρόλλιος, *Μία προσπάθεια πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῆς πολιτείας τῶν σπουδαίων* — I. Ν. Θεοδωρακόπουλος, *Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ζήνωνος* — Κ. Π. Μιχαηλίδης, *Ἡ ἔννοια τοῦ λόγου κατὰ τὸν Ἡράκλειτον καὶ τοὺς Στωικούς* — Β. Tatakis, *La Logique stoïcienne et la nouvelle logique contemporaine* — Κ. Ε. Χατζηστεφάνου, *Ὁ σοφὸς παρὰ τοῖς Στωικοῖς*, «Πρακτικὰ Α' Διεθνοῦς Κυπρολογικοῦ Συνεδρίου - Λευκωσία 14-19.4.1969», Λευκωσία 1972, 231-269.

Στὸ πρῶτο Διεθνὲς Κυπρολογικὸ Συνέδριο, πού συνήλθε στὴν πατρίδα τοῦ Ζήνωνος, ἦταν ἐπόμενο νὰ τιμηθῇ κατ' ἀποκλειστικότητα ἡ Στωικὴ Φιλοσοφία, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ ἐπιστημονικὴ σκέψη. Οἱ ἀνακοινώσεις πού ἔγιναν ἐκεῖ δὲν ὑστεροῦν σὲ ποιότητα ἀπὸ τὶς ἀντίστοιχες τοῦ Συνεδρίου, πού συνήλθε τὸ 1963 στὴν Aix-en-Provence, τοῦ ἀφιερωμένου σὲ μεγάλο μέρος στοὺς Στωικούς καὶ πού τὰ Πρακτικὰ του (*Actes du VIIe Congrès en Aix-en-Provence 1963*, Paris, Assoc. G. Budé 1964, 218-304) ὑπῆρξαν ἀληθινὴ προσφορὰ στὴ σπουδὴ τοῦ Στωικισμοῦ.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ἀνακοινώσεις τοῦ Κυπρολογικοῦ σκοποῦσαν κυρίως στὴ συνοπτικὴ πραγμάτευση κεντρικῶν δογμάτων τῆς Στωικῆς φιλοσοφίας, πού πρόσφατα ἄρχισε νὰ τῆς ἀναγνωρίζεται πρωτοτυπία καὶ ἐπίκαιρη φιλοσοφικὴ σημασία, μαρτυροῦν ὅλα γνώση τῆς προβληματικῆς τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς καὶ ἀποτελοῦν πρότυπα σαφήνειας καὶ συνθετικῆς θεωρήσεως. Ἡ σκιαγραφία τοῦ φιλοσοφήματος τοῦ Ζήνωνος ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Θεοδωρακόπουλο μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ μία ἀπὸ τὶς πληρέστερες, παρὰ τὴ συνοπτικότητά της, μονογραφίες γιὰ τὸν Ζήωνα.

Ὁ καθηγητὴς Κ. Γρόλλιος στὴν ἀνακοίνωσή του *Μία προσπάθεια πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῆς πολιτείας τῶν σπουδαίων* (σελ. 231-46) συνηγορεῖ μὲ ἐπαρκεῖς μαρτυρίες γιὰ τὴ φιλοσοφικὴ σημασία τοῦ ἔργου τοῦ Κικέρω-